
ТОРГІВЛЯ. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ. СВІТОВА ЕКОНОМІКА

УДК 339

Федулова С.О.

ВПЛИВ «КАПІТАЛУ» ЯК ФАКТОРА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ «ВАЛЮТИЗАЦІЇ» ЕКОНОМІКИ

ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет», м. Дніпропетровськ

У статті розглянуто феномен «валютизації» економіки України та його вплив на функціонування «капіталу» в державі. Розглянуто взаємозв'язок між економічним зростанням та рівнем «валютизації» економіки. Також в статті досліджено вплив «капіталу» як фактора економічного зростання на економічну безпеку України шляхом «валютизації» економіки. Перед економічною наукою протягом останніх десятиліть стоїть важкозбагненний феномен – «валютизація» та ступінь його впливу на економічну безпеку держави. Досліджено, що саме функціонування такого фактора економічного зростання як «капітал» впливає на фінансову безпеку держави. Визначено, що вітчизняна економіка відчула усі недоліки та ризики, які несе витіснення гривні американськими доларом. Розміри іноземної валютизації економіки України посилили її зовнішню залежність, сприяють її тінізації, призводять до збільшення бідності та злиденності населення, послаблення чи знищення малого і середнього бізнесу, а отже надмірна валютизація економіки України унеможливило економічне зростання. Зростання рівня валютизації економіки зумовлює збільшення ризику настання стану неплатоспроможності – невиконання боргових зобов'язань або дефолту, оскільки зростання валового зовнішнього боргу та заборгованості створює додатковий тиск на внутрішній валютний ринок.

Ключові слова: капітал, економічне зростання, «валютизація», економічна безпека.

Постановка проблеми

Характерною особливістю української економіки, держави з перехідною економікою, є її істотна «валютизація». Валютизація – економічне явище, суть якого полягає у витісненні національної грошової одиниці стабільнішою іноземною валютою. Використання іноземної валюти того ж таки американського долара для операцій в інших країнах є темою дискусій та обговорень багатьох учених, що проявляється в публікаціях на конференціях і семінарах.

Існування множинності концепцій та протилежних позицій науковців з макро- та мікро-економіки свідчать про відсутність теоретичної та методичної уніфікації феномену «валютизації» та механізму функціонування «капіталу» в державі з метою підвищення рівня економічного зростання. Перед економічною наукою протягом останніх десятиліть стоїть важкозбагненний феномен – «валютизація» та ступінь його впливу на економічну безпеку держави.

Аналіз останніх публікацій

Сучасні підходи до аналізу процесу дола-

ризації обґрунтовано у дослідженнях Е. Боренштейна, Р. Вальдеса, Р. Вейруне, А. Галіндо, А. Ізе, А. Кокеніне, Дж. Лейя, Л. Ляйдермана, Е. Парато, К. Рейнхарта, К. Рогоффа, М. Урібе, Л. Херрера та ін.

Проблема доларизації знайшла своє відображення у дослідженнях представників вітчизняної наукової школи. Зокрема, аналіз рівня доларизації, шляхи її подолання, факторів фінансової доларизації, класифікація видів доларизації, визначення позитивних і негативних наслідків доларизації, а також багато інших аспектів розкрито у працях Н. Атамась, А. Баргесяна, О. Береславської, О. Владимир, А. Гальчинського, Т. Ковальчука, В. Козюка, Б. Лапчука, З. Луцишин, О. Мелих, В. Міщенко, І. Співак, О. Шарова, Т. Шемет та ін.

Мета статті

Метою статті розглядання особливості функціонування категорії «капітал» як фактора економічного зростання в умовах «валютизації» економіки, оцінити ступінь впливу «валютизації» на економічну безпеку країни.

Вклад основного матеріалу

Економічне зростання – це багатofакторний суперечливий процес, воно залежить від багатьох факторів. До основних чинників зростання переважно відносять такі:

- працю (кількість і якість трудових ресурсів);
- землю (кількість і якість природних ресурсів);
- капітал (капіталовкладення або інвестиції) з урахуванням технічного рівня засобів виробництва, який забезпечується науково-технічним прогресом;
- підприємницькі здібності. Їх розуміють не тільки як господарську діяльність підприємців, а й як господарський механізм, який може сприяти або гальмувати економічний розвиток (рисунок).

Основні фактори економічного зростання

Фактори економічного зростання тісно взаємопов'язані і переплетені. Так, наприклад, праця є високопродуктивною, якщо робітники використовують сучасне обладнання і матеріали під керівництвом здібних підприємців в умовах добре налагодженого господарського механізму.

Українські вчені Сухоруков Аркадій Ісмаїлович та Харазішвілі Юрій Михайлович, визначають, що основними взаємопов'язаними структурними складниками економічної безпеки держави є: макроекономічна безпека, інвестиційна безпека, інноваційна безпека, фінансова безпека, енергетична безпека, продовольча безпека, зовнішньоторговельна безпека, соціальна безпека, демографічна безпека [1].

А отже, саме функціонування такого фактора економічного зростання як «капітал» впливає на фінансову безпеку держави.

Фінансова безпека – це стан захищеності інтересів у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що гарантує спроможність держави формувати, зберігати від знецінення та використовувати фінансові ресурси для забезпечення соціально-економічного розвитку та обслуговування фінансових зобов'язань [1].

Фінансова безпека характеризується такими індикаторами як: рівень монетизації економіки, %, МЗ до ВВП (S); рівень зовнішнього боргу, % до ВВП (D); рівень внутрішнього боргу, % до ВВП (D); рівень стабільності валютного курсу (S); рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (відношення доходів зведеного бюджету до ВВП), % (S); рівень дефіциту державного бюджету, % до ВВП (D); рівень трансфертів з державного бюджету до ВВП, % (S); рівень видатків зведеного бюджету до середньорічної чисельності населення, тис. грн/особу (S); рівень втрачених тінювих бюджетних надходжень, % до ВВП (D); інфляція, приріст за рік, % (D); вартість банківських кредитів, % за рік (D); рівень кредитування реального сектору економіки, % до ВВП (S); частка кредитів у переробну промисловість у кредитуванні економіки, % (S). Таким чином, з вище переліченого видно, що рівень стабільності валютного курсу, тобто рівень «валютизації капіталу» є одним із індикаторів фінансової безпеки.

Відповідно до Прогнозу «Україна в глобалізованому світі до 2035 року» зазначено, що експансія долара США і Євро сягнула меж, які загрожують національній безпеці держави. Зокрема, ця експансія має для України істотні системні негативні наслідки [2]. Зокрема, стосовно «капіталу», то у фінансово-економічній сфері України «валютизація» слабкої економіки України сприяла ще більшому її занепаду, перетворенню в сировинний додаток розвинених країн, формуванню умов повної залежності від дій і рішень, які приймаються за межами держави. Як визначають українські вчені В. Перець, В. Степанова, Д. Руденко, не забезпечена золотом валюта, зокрема долар США, у випадку великих економічних чи політичних потрясінь або рішень іноземних Урядів, несе ризик практично одночасної повної руйнації економіки нашої держави. За деякими оцінюваннями в конкретних умовах України широка «валютизація» або «доларизація» (в більшості присутня саме ця валюта в економіці України) її економіка може бути порівняна з втратою території в результаті агресії. В усіх випадках системно «валютизований» грошовий обіг ускладнює забезпечення стабільності гривні.

Рівень валютизації України прослідковується у визначенні питомої ваги іноземної валюти в грошовій масі (таблиця). На початок 2012 року питома вага іноземної валюти в грошовій масі України склала 31,2%.

На сьогоднішній день більше 60% житлових іпотечних кредитів видано в доларах США з огляду на нижчий рівень процентних ставок за валютними кредитами. Така доларизація може спричинити загострення валютних ризиків для

Питома вага іноземної валюти в грошовій масі [3]

Роки	Грошовий агрегат МЗ, усього, млн грн	У тому числі, млн грн					Питома вага грошової маси в іноземній валюті у МЗ,%
		Грошова маса МЗ в національній валюті	Грошова маса МЗ в іноземній валюті				
			Усього	Переказні депозити	Інші депозити	Цінні папери, крім акцій	
2005	194071	148293	45778	9944	35674	160	23,6
2006	261063	190661	70403	13040	57115	248	27,0
2007	396156	306000	90156	20233	69634	289	22,8
2008	515727	357779	157949	35003	122509	437	30,6
2009	487298	332925	154372	41443	112713	216	31,6
2010	597872	423736	174137	41566	132368	203	29,1
2011	685515	477092	208423	51912	156120	391	30,4
2012, лютий	679687	467009	212679	51121	161145	413	31,2

позичальників, оскільки переважна їх кількість отримує дохід в гривнях. Очевидно, що подібні валютні ризики можуть викликати платіжний шок у позичальників або трансформуватися у кредитні ризики для банку у разі значних курсових коливань на валютному ринку. Крім того, валютизація іпотечних кредитів ставить банки у надмірну залежність від депозитів в іноземній валюті, наявності зовнішніх джерел фінансування та поведінки експортерів. Через непевність пасивів в іноземній валюті у банку створюється й надмірний ризик ліквідності у цій валюті.

Попри те, що для будь-якої країни «валютизація» в основному вважається негативним явищем в економіці на сьогоднішній день існують як прибічники такого економічного явища так і критики. Наприклад, у вітчизняній економічній літературі можна знайти міркування щодо позитивних результатів доларизації економіки [4]: а) доларизація надає певну гарантію збереженню заощаджень населення; б) сприяє збільшенню іноземних і вітчизняних інвестицій; в) сприяє поверненню раніше вивезеного за кордон національного капіталу; г) сприяє збільшенню допомоги з боку міжнародних фінансових організацій.

Доларизація існувала в багатьох країнах світу, зокрема яскравими прикладами є Соціалістична Федеративна Республіка Югославія та Польща, де це явище обраховувалось офіційною статистикою. Наприкінці 1980-х років у Польщі іноземна валюта виконувала функцію міри вартості, тому рівень доларизації становив 70–80% [5].

Основними причинами такої «валютизації» були висока інфляція та прагнення резидентів захистити свої активи від інфляції та девальвації. Національна валюта зможе витіснити іноземну насамперед на внутрішньому валютному ринку лише після того, коли довіра до національної валюти буде перевищувати довіру до валюти «валютизації».

Висновки

Розміри іноземної валютизації економіки України посилили її зовнішню залежність, сприяють її тінізації, призводять до збільшення бідності та злиденності населення, послаблення чи знищення малого і середнього бізнесу, а отже надмірна валютизація економіки України унеможливує економічне зростання.

Зростання рівня валютизації економіки зумовлює збільшення ризику настання стану неплатоспроможності – невиконання боргових зобов'язань або дефолту, оскільки зростання валового зовнішнього боргу та заборгованості створює додатковий тиск на внутрішній валютний ринок, що в умовах негативного сальдо платіжного балансу обмежує можливості залучення коштів для обслуговування і погашення боргу, а відтак формує моральні ризики зростання зовнішньої заборгованості України в умовах значного рівня валютизації економіки.

Вітчизняна економіка відчула усі недоліки та ризики, які несе витіснення гривні американськими доларом, а тому Уряд та НБУ повинні проводити фіскальну та монетарну політику дедоларизації України, що в результаті викличе появу нового феномену дедоларизації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сухоруков А.І., Харазішвілі Ю.М. Щодо методології комплексного оцінювання складників економічної безпеки держави // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3 (28). – С.5-14.
2. Перець В., Степанова В., Руденко Д. Діагноз українці: доларозалежність // Персонал Плюс. – 2010. – № 18(371). – С.45-53.
3. Міжнародний валютний фонд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>.
4. Міщенко В., Сомик А. Доларизація: причини та наслідки для економіки України // Вісник НБУ. – 2007. – № 5. С.28-31.

5. Ростовский Я. Макроэкономическая нестабильность в посткоммунистических странах Центральной и Восточной Европы: пер. с англ. — М.: Ad Marginem, 1997. — 463 с.

Надійшла до редакції 28.03.2014
Рецензент: д.е.н., проф. В.В. Комірна

**ВЛИЯНИЕ «КАПИТАЛА» КАК ФАКТОРА
ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА НА ЭКОНОМИЧЕСКУЮ
БЕЗОПАСНОСТЬ УКРАИНЫ ПУТЕМ
«ВАЛЮТИЗАЦИИ» ЭКОНОМИКИ**

Федулова С.А.

В статье рассмотрен феномен «валютизации» экономики Украины и его влияние на функционирование «капитала» в государстве. Рассмотрена взаимосвязь между экономическим ростом и уровнем «валютизации» экономики. Также в статье исследовано влияние «капитала» как фактора экономического роста на экономическую безопасность Украины путем «валютизации» экономики. Перед экономической наукой в последние десятилетия стоит труднодостижимый феномен - «валютизация» и степень его влияния на экономическую безопасность государства. Доказано, что само функционирование такого фактора экономического роста как «капитал» влияет на финансовую безопасность государства. Определено, что отечественная экономика почувствовала все недостатки и риски, которые несет вытеснение гривны американскими долларом. Размеры иностранной валютизации экономики Украины усилили ее внешнюю зависимость, способствуют ее тенизации, приводят к увеличению бедности и нищеты населения, ослабления или уничтожения малого и среднего бизнеса, а следовательно чрезмерная валютизация экономики Украины делает невозможным экономический рост. Рост уровня валютизации экономики приводит к увеличению риска наступления состояния неплатежеспособности - невыполнения долговых обязательств или дефолта, поскольку рост валового внешнего долга и задолженности создает дополнительное давление на внутренний валютный рынок.

Ключевые слова: капитал, экономический рост, «валютизация», экономическая безопасность.

**EFFECT OF «CAPITAL» AS A FACTOR OF ECONOMIC
GROWTH ON THE ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE
BY «CURRENCY GROWTH» ECONOMY**

Fedulova S.A.

The phenomenon of «currency growth» Ukraine's economy has been considered in the article and its impact on the functioning of the «capital» of the state. The relationship between economic growth and the level of «currency growth» economy has been examined. The article also study the effect of «capital» as a factor of economic growth on the economic security of Ukraine by «currency growth» economy. Before the economic science in recent decades worth difficult to grasp the phenomenon - «currency growth» and the extent of its impact on the economic security of the state. It is proved that the very functioning of the growth factor as a «capital» affects the financial security of the state. It is determined that the domestic economy is felt all the disadvantages and risks incurred by the ousting of hryvnia dollar. Dimensions foreign «currency growth» Ukraine's economy strengthen its external dependence, promote its shadowing lead to an increase in poverty and misery of the population, weakening or destruction of small and medium-sized businesses, and consequently excessive «currency growth» Ukraine's economy makes it impossible for economic growth. Growth of the level «currency growth» economy leads to increase the risk of occurrence of the state of insolvency - failure or default of debt, since the growth of the gross external debt and debt creates additional pressure on the domestic currency market.

Keywords: capital, economic growth, «currency growth», economic security.